

Jens Spendrups anförande vid Svenskt Näringslivs Framtidsmöte den 23 maj 2013

(Det talade ordet gäller)

”Framtiden är inte vad den har varit”, lär någon ha sagt. Men vi kan påverka vår framtid – om vi har insikt och vilja. Detta kommer eftermiddagens framtidsmöte att handla om.

För 30 år sedan var jag 39 år gammal. I femton år hade jag kämpat tillsammans med min bror och våra medarbetare för att försöka rädda vårt lilla familjeföretag, som vi tagit över efter föräldrarna, i Grängesberg.

Då var mycket i världen annorlunda. Då kunde man dela in världen i röda, fattiga eller rika länder. Många av våra medmänniskor levde i kommunistiska diktaturer. Några av dem inte mer än 40 mil härifrån.

Där styrdes företagen av centralt bestämda femårsplaner, inte av vad konsumenterna efterfrågade. Och som följd av detta var levnadsstandarden låg. Kinas ekonomi var mindre än Hollands. Och Kinas utrikeshandel var bara hälften så stor som Sveriges.

Det var inte bara i kommunistländer som politiker och myndigheter styrde ekonomin. I många fattiga länder försökte man skydda de egna företagen genom höga tullar eller genom att hindra företag från andra länder att bygga fabriker, investera och utveckla. Självförsörjning och därmed ekonomisk isolering var modellen. Indien hade till exempel både import- och exportrestriktioner, och en genomsnittlig tullsats på 85 procent. I Sverige var det annorlunda. Vi hade lyckan att leva i den rika världen, tillsammans med övriga Västeuropa, Nordamerika och Australien. Vi hade det bra, inte minst tack vare fri företagsamhet och handel med andra länder.

Idag är världen totalt förändrad, tack vare att den fria företagsamheten har fått ökat spelrum.

Det kanske började i Kina, i slutet av 70-talet, när Deng Xiaoping, inledde ett stort reformarbete. Man började uppmuntra och belöna företagsamhet, något som kom

att symboliseras av Dengs bevingade ord, - *"det är ärofullt att bli rik"*. Steg för steg blev det möjligt för inhemska och utländska entreprenörer att utveckla privata företag, inte bara i Kina, utan även i andra länder runt om i världen.

Ett tiotal år senare hade människorna fått nog av politikerstyrd ekonomi. De accepterade inte längre att köa för mat, och gjorde revolt. Berlinmuren föll. Sovjetväldets tyranni var över.

Några år senare tog Indien bort mängder av statliga regleringar. Man privatiserar, sänker skatter och tullar. I praktiskt taget alla länder i världen rensar man bort regler, och annat som hindrat ekonomiska framsteg. Idag lär det exempelvis bara finnas 5 länder kvar i världen som har marginalsatser över 50 procent.

Vad var det som hände? Låt mig peka på fem avgörande saker som jag tror förändrade världen:

Det första var insikten om att bara företagsamma människor kan skapa välstånd.

I länder där människor länge betraktats som undersåtar skedde ett avgörande skifte: Människorna blev friare.

De kunde ta egna initiativ och förverkliga sina egna idéer. De började samarbeta med andra, inte genom direktiv, utan genom frivilligt samarbete som bara ägde rum om båda parter tjänade på det.

Av detta följde att allt fler länder tillät privata företag och privat ägande. Nya områden öppnades upp för privata företag. Gamla trötta statliga monopol omvandlades till konkurrensutsatta privata företag.

Företagen ägdes inte längre av staten, utan av enskilda eller grupper av människor som satsade egna pengar. Människor som strävade efter vinst genom att sälja så mycket som möjligt till så låga kostnader som möjligt.

Människor som hade motiv och intresse av att använda resurser effektivt och motverka slöseri.

Det tredje som hände var konsumenterna fick mer makt. Det var slut på monopol, ransoneringar och prisregleringar. Istället fick vi konsumenter makten och valfriheten att styra vad företagen skulle erbjuda. Valfriheten fungerar tack vare konkurrerande företag.

Det fjärde som hände var att allt fler länder öppnade upp för frihandel. Tullar och andra hinder för handel togs bort. Människor kunde köpa varor från andra länder. Samtidigt skapades fler jobb i exporterande företag. Fler makthavare började inse att den stora fördelen med handel mellan länder är att den stimulerar till specialisering. Länder kan koncentrera sig på det de är bäst på och byta varor och

tjänster med länder som är bättre på något annat. Resultatet blir stordriftsfördelar som gynnar alla. De senaste 15 åren har tullnivåerna halverats. Världshandeln har aldrig varit friare än idag.

Och utvecklingen kommer att fortsätta.

Den femte förklaringen till omvandlingen av världen är den snabba tekniska utvecklingen. I USA utvecklas först mikroprocessorn och senare något som kallas för Internet. En teknikrevolution var inledd. Plötsligt kunde en tonåring i Ghana ha tillgång till nästan all kunskap i världen. Teknikrevolutionen har i grunden förändrat hur vi kommunicerar med varandra, och har därmed även förändrat världen. Idag är ungefär två miljarder människor uppkopplade mot internet. Idéer, kunskap och innovationer sprids på delar av sekunder runt hela jorden. Informationstekniken har brutit ner geografiska avstånd och påverkar hur varor och tjänster utvecklas, produceras och distribueras i hela världen. De tekniska framstegen kommer att fortsätta.

Allt detta har i grunden förändrat världen, till något mycket bättre än den var för 30 år sedan.

Sammanfattningsvis: Fler människor har blivit fria och den privata företagsamheten har fått en mycket större roll. Resultaten kan var och en bedöma som var med på den tiden.

Bara ett exempel på kraften i det som sker:

När en kinesisk jordbrukare går från jordbruket och börjar jobba i en fabrik i södra Kina – och kanske monterar en iPad – så ökar det ekonomiska värdet på det han gör sjufalt. Så stor är kraften i de förändringar som sker.

På cirka 30 år har antalet jobb i världsekonomin ökat med 1,5 miljarder. Under samma tid har andelen fattiga människor halverats. Människor som tidigare inte ens hade en egen toalett har idag en tvättmaskin och slipper därför tvätta för hand. De har tillgång till sjukvård. Deras barn går i skola. De har mat på bordet, och kanske också en god pilsner.

Det är världshistoriens största välfärdsreform vi bevittnar. Och den pågår fortfarande, varje dag, varje timme, just nu, nästan överallt på jorden. Någon invänder kanske; *att det fortfarande finns många fattiga människor i världen*. Det är sant. Men den goda nyheten är att de blir ungefär 100 miljoner färre för varje år.

En annan god nyhet är att denna ekonomiska frigörelse också har ökat de mänskliga rättigheterna. Alla dessa positiva förändringar blev möjliga tack vare människor som hade idéer och som ville förändra.

Varje företag börjar med en människa som har en idé. Därför är människor och idéer viktiga. Vi som i bred mening företräder marknadsekonomin kan vara stolta över det som händer. Men det finns förvisso fortfarande problemområden som återstår att lösa. Jag tänker på miljöproblemen Och det finns fortfarande politiskt förtryck kvar i världen. Och mycket vore bättre om den internationella terrorismen

kunde bemästras. Mer måste göras för att klara även dessa problem, men lösningen är inte att vrida klockan tillbaka.

Vi måste inse att vi lever i en annan och mycket bättre värld än för 30 år sedan. Världen har öppnats upp och människor och entreprenörer har idag en helt annan frihet än tidigare.

Men låt oss inse att Sverige bara är en liten del av världen. Av jordens befolkning utgör vi en dryg promille. Vår andel av världshandeln är ungefär en procent. Vi har klarat oss bra hittills – men vi står för en liten och krympande del av en växande världsekonomi. Samtidigt betyder omvärlden allt mer för oss. Hälften av det vi tillverkar säljs till andra länder.

Vi vet att handel bygger på specialisering. Därför måste vi i Sverige ständigt sträva efter att vara bland de bästa i världen. Endast så blir vi även i framtiden en framgångsrik aktör på världsmarknaden. Endast genom att vara bäst kan vi försvara och utveckla vårt välstånd.

Enklare jobb, som kräver mycket arbetstid, sker i idag i länder med betydligt lägre löner. Idag gör vi varken dammsugare eller TV-apparater i Sverige. Våra höga lönenivåer gör att ingen skulle ha råd att köpa dem. Jag minns Luxor, i min födelsestad Motala. En svensk tillverkare av tv-apparater och datorer. Idag tillverkar Samsung lika många tv-apparater på två dagar som Luxor den gången gjorde på ett helt år.

Som konsumenter är vi alla vinnare på den här utvecklingen. Det är bara att glädjas åt. Men vi lever inte på att konsumera. Vi lever på att producera. Och som producenter utmanas vi varje dag. På världsmarknaden förstås. Men också på vår egen hemmaplan.

I Kina gick i morse 170 000 personer till jobbet för att tillverka varor som snart kommer att säljas i Sverige. En del av de varorna kommer att vara surfplattor. Vi tror att de är gjorda i Kina. Det stämmer, men bara delvis. Monteringen av komponenterna sker i Kina, men många av delarna kom från en rad andra länder. I själv verket hamnar bara ungefär en tiondel av det vi betalar för plattan i Kina.

Resten av pengarna går till andra länder. De täcker kostnader för bland annat produktutveckling, design och marknadsföring. Det är ett bra exempel på de många nya arbetsuppgifter som skapas i den globala ekonomin. Vår utmaning är se möjligheterna och ta vara på dem.

Det gäller för oss liksom för alla andra att ständigt ompröva och tänka nytt, ständigt utveckla och förbättra. Vi måste inse att det inte bara är hastigheten i omvandlingen som har ökat – även omfattningen är större än någonsin tidigare.

Nu påverkas alla – alla företag, alla verksamheter – och därmed alla jobb i Sverige. Det finns ingenstans att gömma sig. Och utvecklingen kommer inte att sakta av. Tvärtom, den accelererar hela tiden.

Framgångar utmanas alltid. Ett exempel är iTunes som för tio år sedan revolutionerade hur vi köper musik. Idag tappar iTunes marknadsandelar till svenska Spotify – som nu i sin tur utmanas av Google.

Att vara framgångsrik är inte någon garanti för att man kommer att vara det även i morgon. Det gäller både företag och länder.

I Sverige kan vi inte enbart förlita oss på våra välkända storföretag som finns över hela världen. De nya svenska exportframgångarna skapas idag, i det tysta, på några kontor ute i vårt avlånga land. Vi vet inte var och ingen vet ännu av vem.

Företagen tävlar om världens konsumenter och länderna tävlar om företagsetableringarna. Ibland hävdas det att nationalstatens betydelse har minskat. Det globala samarbetet raderar ut gränserna hävdas det. Men det stämmer inte.

När människor och företag fritt kan röra sig mellan länder och världsdelar blir varje lands villkor och regler för företagande i själva verket än mer betydelsefulla.

Det är dessa som avgör var de mest företagsamma människorna väljer att verka. Var investeringarna sker. Var de nya jobben skapas. Och var välståndet kommer att växa. Vi har bara sett början på den nya värld som växer fram. Utvecklingen går snabbare och snabbare.

Om framtiden är det svårt att säga det, men låt oss ändå slå fast några saker som vi kan förhålla oss till:

För det första fortsätter världsekonomin att växa. Varje dag blir fler människor delaktiga i den globala ekonomin, både som konsumenter och producenter. Det handlar inte bara om Kina och Indien. Länder som Mexiko och Brasilien väger allt tyngre i den globala ekonomin. Afrika sågs länge som en kontinent bortom allt hopp. Idag är Afrika den ekonomiskt snabbast växande kontinenten. Tillväxten väntas de kommande tio åren bli 6 procent per år.

Det andra jag tror vi kan vara överens om är att handeln över gränserna fortsätter att öka. Visst talas i vissa krisländer om ökad protektionism, men jag är övertygad om att handeln mellan länder kommer att bli allt friare. Ett tecken är att EU och USA snart börjar förhandla om ett frihandelsavtal.

Det danska rederiet Maersk har beställt 20 nya container-fartyg. Vart och ett av dessa fartyg kan frakta upp till 18 miljoner TV-apparater. I Sverige säljs ungefär en miljon TV-apparater under ett år.

Det tredje vi kan slå fast om framtiden är att informationstekniken når ännu fler människor de kommande åren. Varje år blir ungefär 700 miljoner fler människor

uppkopplade till internet. En majoritet av jordens befolkning kommer att vara online inom fem år, alltså under riksdagens nästa mandatperiod.

Slutsatsen är att det blir allt viktigare för oss i Sverige att tro på företagsamma människor och på konkurrenskraftiga företag – och att undanröja alla hinder för dem som tror sig kunna skapa jobb och därmed välfärd.

En lärdom vi kan dra av historien är att politiker och myndigheter inte är särskilt bra på att hitta de livskraftiga idéerna och företagen. Den uppgiften bör politikerna med varm hand överlämna till den stora mängden fria och företagsamma människor som finns i vårt land. Stimulera dem och låt dem konkurrera om vem som är bäst på att finna vägarna in i framtiden.

I en värld som utvecklas snabbare än någonsin förr måste vi våga ompröva och tänka annorlunda, våga ifrågasätta heliga kor. Det gäller inte minst att se alla de nya möjligheterna.

Det är lätt att få en känsla av att utvecklingen håller på att springa ifrån oss. Men så behöver det inte bli. Sverige ligger bra till. Utmaningen är att fortsätta ligga i täten.

En grundförutsättning för vår välfärd är att svenska företag är framgångsrika på världsmarknaden. Bra förutsättningar för företagare och företagande i Sverige borde därför vara en huvudfråga för varje ansvarskännande politiker som tar den höga arbetslösheten på allvar.

En av de viktigaste uppgifterna vi har framför oss är att förklara vilka stora utmaningar – men också möjligheter – som den nya globala konkurrensen innebär för Sverige.

Vi måste få fler att inse både entreprenörernas avgörande roll i omvandlingsprocessen och företagsklimatets betydelse för vårt välstånd. Om vi misslyckas hamnar Sverige på efterkälken. Då hamnar goda idéer någon annanstans i världen och genererar nya arbetstillfällen där, snarare än här.

Kära vänner, på Svenskt Näringslivs stämma i förmiddags blev jag vald till ny styrelseordförande. Jag är stolt och glad över att ha fått detta viktiga förtroende.

Jag efterträder Kenneth Bengtsson, en god vän och företagare, som likt mig själv brinner för entreprenörskap och företagande och för Sverige. Tack Kenneth för det utmärkta arbete du gjort för Svenskt Näringsliv, inte minst som styrelseordförande under de tre senaste åren. Och så till sist, välkomna till vårt Framtidsmöte.

I år har vi gjort över 1000 vandringar runt om i landet med företagare och politiker. De har varit en sorts små framtidsmöten. Vi fortsätter strax dialogen här i eftermiddag.

Under hösten ska vi föra samtalen vidare, både i regionerna och nationellt. Vi ska tala med alla de tiotusentals kandidater som ställer upp i valen nästa år. Vi ska berätta om företagsamheten – om kraften, men också om utmaningarna.

Oavsett regering behöver Sverige bli ännu mera företagsamt, så att svenska företag kan fortsätta att ta matchen!

Det gagnar oss alla.